

נא:

עין משפט
נר מצווה

הזהב פרק רביעי בבא מציעא

מסורת הש"ס

הבא מי ידע דמחיל. וכפי' הכותב דפסקי רב אלס מתה אינו יודעה ופרין ופטר רב תנאו קיים והאמר רב יש לו עליו אונאה אשמו קודם שימות ואי' כפי' אע"פ דככתב הא על פה אינה יכולה למחול לכמותה והא סבר ר' יהודה דמתמן תנאו קיים ולשני דכמותה לא ידע דמתנה דלימור היא תמות קודם א"י פרין לנבי דלמור דללא מפליג א"י פרין לנבי דלמור דלמור דקלה צעיוה הולאה ידעה ומתלה: **אבל הבא** מי ייפר דקקרי. ובפי' דמכות (דף ג. וס) ד"ה (שמואל) דפרין לשמואל מחאונה לשביעות התס צביעות נמי לא ידע דקקרי דלימור יפרע לו קודם צביעות:

מי ידע. דלכא לאונאה הוא סבור דלין זו אונאה: **דודאי עקר.** בשעת התנאי עוקר דברי תורה שהטילה עליו שאר כמות ועונה זה עוקר החובה מעליו ואפי' הוא נותן לאחר זמן מתנה בעלמא הוא: **אבל הבא** מי ייפר דקקרי. שמה לא יהא זו אונאה: **אין** לו עליו אונאה. דפרפרישית דמי יימר דקקרי: **שאין** זו אונאה. אלס אמר לו בלשון זה אין זה לשון מחילה אונאה אלס לשון תביעת אונאה דע"מ שאין זו אונאה אמר והרי יש זו ומקח טעות נמי היו וחס רבא לחזור חזר לגמרי: **הנושא** ונוטן בלאמת. מכור צמח שמוכל וטן לי המעות לומן פלוני והניי סומך עליך ונוטן לו שטר טרחו כלתקמן: **אין** לו עליו אונאה. לומר יותר היה שזה ואס מכר זה דמיס רביס אין זה יכול לומר לא אתן אלס דמיו: **מחוררסא** כו'. ורב מוקי לה כדבי יהודה דלפי' היכא דלא ידע (א) ומחיל נמי אמר: **ספס.** ע"מ שאין לך עליו אונאה דלא ידע דמחיל: **מפרש.** שפרש לו יודע אי שיש אונאה ואני מחיל לך ע"מ שאין לך עליו אונאה דכחא אמר רבי יהודה דמתנה ותנאו קיים דדמי לשטר וכסות: **כמה דכריס אמוריס.** דיש אונאה ליה על זה: **כספס.** מכר: **אלס כמפרש.** כגון מוכר כו': **הנושא** ונוטן **בלאמת** כו'. דפרפרישית: **הרי** זה לא יפסוד לו אלס הרע **בלאמת** ואלס היפס כשור להיות לו המתנת מעות היפה בכשר טרחו. כגון היה לו שני ייטת יפה שיש לו עליו קופליס ללקחו בנת אחת והרע שאינו נמכר אלס בנתות לא יאמר לו הרי לך יפה בשווי ע"מ שמתכוור לי הרע בנתות כמה שמוכל ופוטמר נתן לי מעות שניסה ופוטמר עלמו בהמתנת מעות של דמי היפה מלתת שטר טרחו על הרע והיו כרביס: **אלס** אז זה וזה **בלאמת.** יתן לו כדרך הנותן בלאמת ששכר קצוב היה להס

רבינו חננאל

יהודה אלא ירדעה שכבר הירדעה על מנת שאין לך עלי שאר כמות ועונה ותרביית וקא מחלה אבל כפי' אונאה מי הירדעה דאית ביה אונאה ומחל כהא אפי' ר' יהודה מורה דתנאי אפי' ר' הוא גונא בטל הוא. כי הכי גונא תנאי תנאי והנותן באמתה והאוסר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אפי' ר' יהודה כי האי גונא תנאו בטל בסודא ליה ידע מנ. ופירק רבא כי קאמר רב בסתם אבל כפירש כי האי דתנאי מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך בק"ק וזה יודע מני בו שאינו שיה אלא קי' על מנת שאין לך עלי אונאה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני קנה ממך בקי' יודע ששור קי' על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה אבל אם אמר על מנת שאין בו אונאה. הרי וקי"מ יש בו אונאה. לן כרב באיסורי אונאה איסורא היא. ת"ר הנושא והנותן באמתה הרי זה לא יחשב את הרע באמתה והריפס ביהוה אלא או זה (ואז) [וזה] באמתה או זה (ואז) [וזה] כשורה. והנותן לו שכר כתף וכו': והאמר חזקוני על טרדיון

אבל הבא מי ידע דמחיל ושמואל אמר אלא דאמרי אפילו לר"מ עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא דודאי קא עקר אבל הבא מי יימר דקא עקר מידי אמר רב ענן לרידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל האומר לחבירו על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה מתיבי **הנושא** והנותן באמתה והאומר לחבירו ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה לרב דאמר אלא דאמרי אפילו לר' יהודה הא מני אמר אבי מחוררסא רב אמר כר"מ ושמואל דאמר כר' יהודה רבא אמר לא קשיא כאן בסתם כאן במפרש דתנאי כמה דברים אמורים בסתם אבל במפרש מוכר שאמר ללוקח חפץ זה שאני מוכר לך במאתים יודע אני בו שאינו שיה אלא מנה על מנת שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה וכן לוקח שאמר למוכר חפץ זה שאני לוקח ממך במנה יודע אני בו ששורה מאתים ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה ת"ר **הנושא** והנותן באמתה הרי זה לא יחשב את הרע באמתה ואת היפה בשוה אלא או זה וזה באמתה או זה וזה בשוה ונותן לו שכר כתף שכר גמל שכר פונדק שכר עצמו אינו נוטל שכר נתן לו שכרו משלם שכרו משלם מוהיבא קא ידבי ליה אמר רב פפא **בצדורוי** דיריב ארבע למאה: **בתנאי** כמה תהא הסלע חסירה **ולא** יהא בה אונאה ר"מ אומר ארבע איסרות איסר לדינר ור' יהודה אומר ארבע פונדיונות פונדיון לדינר ור"ש אומר שמונה

הגרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מחוררסא ופי' דמחיל נמי:

מוסף רש"י

דודאי קא עקר. הבר מפר לך קידושין וברי היא אשמו הכסויס כסוין. ופי' אשמו על מנת שלא יתחייב היה ליה עוקר גיסין פד. על מנת שאין לך עלי אונאה אפי' לו עליו אונאה. שהמתנה על מה שמתנו מחורר ונלו קיים. ואם אמר לו על מנת שאין בו אונאה. אין זה מתנה שמתול לו אונאה. אלא הוא הכמה עמו ששטר אינו נמכר. והי' אלו ריבויס שיש בו אונאה. והכא מתנה שמתול דיש לו עליו אונאה והכא נ.

אונאה ונראה דנושא ונוטן בלאמת היינו שמתניו שזמכרו כמו שזכר אין לו עליו אונאה והירות וההפקד למשלחו וקשה דלין שייך לשון אונאה על זה ועד אי שליח לא קבל עליו אחריות פשיטא שהירות וההפקד למשלח ואי קבל השליח עליו אחריות וההפקד א"כ יש לו עליו

אונאה ונראה דנושא ונוטן בלאמת היינו שמתניו שזמכרו כמו שזכר אין לו עליו אונאה: **במה דברים אמורים** בסתם. ר"מ פסק כרז דהלכתא כרז באיסורי' מימה דהא לא פליגי אלס מותר לעשות כן אלס פליגי אלס חייב להחזיר האונאה ולהסע בשמואל דבני ובשאלותא דרב אחאי פרשת בהר סיני' פוסק כרז משום דהך כרייתא קאי כוומיה דמפליג בין סתם למפרש ואחיא לדידיה שפי' כר' יהודה אלס לשמואל לא מחוקמת לא כר"מ ולא כרבי יהודה ורבינ' פי' דלשמואל הכי פירושא דכרייתא כד"ל בכסא פי' שלס אמר ע"מ אלס מפרש ע"מ שאין לך עלי אונאה נעשה כאומר יודע אני שאינו שיה כו' ואחיא כרבי יהודה אי נמי י"ל אורחא דמילתא נקט דלוחו שאמר ע"מ שאין לך עלי אונאה רגיל לומר אפי' יודע שאינו שיה כו' אע"פ שאינו יודע אלס אמר אמת ואחיא אפילו כר"מ דלא ידע דקקרי: **לא** יחשב את הרע באמתה. פי' רש"י שנותן לו את הרע ומתמין לו כשימכרו כמותו כמו שזכר אלס לו את היפה כמו שזוה עכשו למכרו מיד וממתין לו מעות היפה עד שימכור הרע כשיציל שטורח לו למכור הרע בנתות נמעט מעט חזו רביס וקשה דפי' איהו נשך (לקמן דף סה.) ה"ל לנאמיי ולס כחא ומו דכמוספתא (פי"ג) מתניא לגבי אונאה ועוד שכבר נתן לו שכרו משמע שמקודם כבר היה לו שכרו ונראה כפי' ר"מ שקנה י' דנריס ב' דינריס ה' היפין שיה כל אחד דינר וחאי וחמשה הרעיס אינן שייס כל אחד כ"ח חצי דינר זה ח"ל אי מתמין כמה נתת עליהס ואתן לך מעט יותר להרווח לא יחשב לו הרע דינר דינר כמו שקנה והיפה דינר וחאי כמו ששהי לא נתן לו על הרע דינר אלס כשיציל בגס היפייס נתן לו כדינר דינר והיו אונאה אלס אלס זה וזה בלאמת פירוש אלס ימכרס כולס יחד יחשב כולס דינר דינר אז זה היה כשייס אלס ימכור רעייס לנדס יחשב כל אחד ואחד בחצי דינר ואלס ימכור יפייס לנדס יחשב כל אחד בדינר וחאי וגם יחשב שטר כתף כו' שטר עצמו אינו נוטל שכר נתן לו שכרו פי' המוכר הראשון שקנאס מחלה ממנו:

איסר לדינר. ואי' והאמר רבא (לקמן דף טו.) כל דבר שנמדה ושמתין ושמסקל אפי' פחות מכדי אונאה חזר וי"ל דהכא בנורת מטבע נתנו ולא בנורת משקל: **השני** פונדיונים ידע. והא דלא אמר מעה לדינר משום דרבי יהודה נקט פונדיון קאמר היה שני פונדיונים ואי' תקשה לרב דלמור שחיתו ואלס שחיתו מעות דהכא לר' שמעון אלס מכר סלע שיה כו' מעות כד"ל כי אונאה היינו שיה כו' דהוי לרב ביטול מקח ומתן מוקי ומתני' דלעיל כר' שמעון ואפי' שמתן ואלס שמתן דלמור שחיתו מעות שנינו תקשה דכשחיתו מקח מודה דהוי נמי אונאה והי' כו' פונדיונות לדינר היו אונאה אלס כו' פונדיונות פחות פרועה היו מחילה אע"פ דלכתי היה שחיתו מקח וי"ל דמיייר שמכר לו טלית שיה כו' מעות כסלע ונתן לו סלע שחסר ד' מעות דהיינו שחיתו מקח מיהו לעיל פי' טעם דמ"ד שחיתו מקח לפי שהאונאה והטעות תלוי בחפץ שצריך שומא ולא נעשות והאונאה היו כסלע: תנא